

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE
DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 77g/2016

privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din
Legea nr. 64 din 23 aprilie 2010 cu privire la libertatea de exprimare

(procedura prealabilă adresării în judecată)

CHIȘINĂU
8 iulie 2016

Curtea Constituțională, statuând în componența:

DI Alexandru TĂNASE, *președinte*,
DI Aurel BĂIEȘU,
DI Igor DOLEA,
DI Victor POPA, *judecători*,
cu participarea dnei Ana Florean, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 23 iunie 2016,
Înregistrată la aceeași dată,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 8 iulie 2016 în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a articolelor 15, 16, 17, 18 lit. g) din Legea nr. 64 din 23 aprilie 2010 cu privire la libertatea de exprimare, ridicată de avocatul Alexandru Caciur în dosarul civil nr. 2-2830/15, aflat pe rolul Judecătoriei Botanica, mun. Chișinău.

2. Excepția de neconstituționalitate a fost depusă la Curtea Constituțională la 23 iunie 2016 de către judecătorul Svetlana Garștea-Bria, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, astfel cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016, precum și al Regulamentului privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. La 20 iulie 2015 Alexandru Caciur a înaintat o acțiune civilă împotriva lui Dumitru Harea cu privire la repararea prejudiciului moral cauzat prin lezarea onoarei și demnității profesionale.

4. În cadrul procesului, reprezentantul lui Dumitru Harea a invocat nerespectarea de către Alexandru Caciur a procedurii prealabile, prevăzută de Legea cu privire la libertatea de exprimare, și a solicitat scoaterea cererii de pe rol.

5. La 2 decembrie 2015, avocatul Alexandru Caciur a înaintat instanței de judecată un demers cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate a articolelor 15, 16, 17, 18 lit. g) din Legea cu privire la libertatea de exprimare.

6. Prin încheierea din 20 ianuarie 2016, instanța de judecată a respins ca neîntemeiat demersul lui Alexandru Caciur cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate.

7. Pe parcursul procesului, Alexandru Caciur a înaintat un demers repetat privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, invocând Hotărârea Curții

Constituționale din 9 februarie 2016 cu privire la interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. g) din Constituție.

8. Prin încheierea din 16 iunie 2016, instanța de judecată a admis demersul și a dispus ridicarea excepției de neconstituționalitate și transmiterea sesizării în adresa Curții Constituționale.

B. Legislația pertinentă

9. Prevederile relevante ale Constituției (republicată în M. O., 2016, nr.78, art.140) sunt următoarele:

Articolul 4 Drepturile și libertățile omului

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.”

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngrădi accesul la justiție.”

Articolul 32 Libertatea opiniei și a exprimării

„(1) Oricărui cetățean îi este garantată libertatea gândirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mijloc posibil.

(2) Libertatea exprimării nu poate prejudicia onoarea, demnitatea sau dreptul altei persoane la viziune proprie.

(3) Sunt interzise și pedepsite prin lege contestarea și defăimarea statului și a poporului, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial, la violență publică, precum și alte manifestări ce atentează la regimul constituțional.”

Articolul 54 Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sânt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

10. Prevederile relevante ale Legii nr. 64 din 23 aprilie 2010 cu privire la libertatea de exprimare (M.O., 2010, nr. 117-118, art.355) sunt următoarele:

Articolul 15 Cererea prealabilă

„(1) Persoana care se consideră defăimată poate solicita, prin cerere prealabilă, autorului informației și/sau persoanei juridice care a răspândit-o rectificarea sau dezmințirea informației defăimătoare, acordarea dreptului la replică sau exprimarea scuzelor și compensarea prejudiciului cauzat. În caz de deces al persoanei defăimate, cererea prealabilă se depune de către persoana interesată.

(2) Cererea prealabilă se depune în termen de 20 de zile de la data la care persoana a aflat sau trebuia să afle despre informația defăimătoare. Acesta este un termen de prescripție. La împlinirea unui an din ziua defăimării, persoana nu poate solicita repunerea sa în termenul de depunere a cererii prealabile.

[...].”

Articolul 16 Procedura de examinare a cererii prealabile

„(1) Cererea prealabilă se examinează în termen de 5 zile de către autorul informației și, după caz, de către persoana juridică ce a răspândit această informație.

(2) Dacă se constată că informația la care se referă cererea prealabilă este falsă sau nu se bazează pe un substrat factologic suficient, persoana juridică ce a răspândit informația sau autorul informației satisface cererea prealabilă, fiind obligat să efectueze, după caz, rectificarea sau dezmințirea informației defăimătoare, acordarea dreptului la replică sau exprimarea scuzelor și compensarea, la cerere, a prejudiciilor cauzate.

(3) Rectificarea sau dezmințirea informației, acordarea dreptului la replică sau exprimarea scuzelor se efectuează în termen de 15 zile de la data examinării cererii prealabile, iar dacă informația a fost răspândită de mass-media și publicația sau emisiunea care a răspândit această informație apare mai rar decât o dată la 15 zile, în următorul număr sau emisiune.

(4) Plata compensațiilor în temeiul cererii prealabile se efectuează în termen de 15 zile de la data examinării cererii prealabile sau într-un alt termen convenit de părți.

(5) În cazul refuzului de a satisface, integral sau parțial, cererea prealabilă, persoana lezată poate depune cerere de chemare în judecată.

(6) În cazul refuzului de satisfacere a cererii prealabile pe motivul omiterii termenului de prescripție, persoana lezată poate solicita, concomitent cu depunerea cererii de chemare în judecată, repunerea în termenul de depunere a cererii prealabile.”

Articolul 17

Termenul de adresare în instanța de judecată

„(1) Cererea de chemare în judecată cu privire la defăimare poate fi depusă în termen de 30 de zile. Acest termen curge de la:

- a) data primirii răspunsului la cererea prealabilă;
- b) data expirării termenului pentru examinarea cererii prealabile.

(2) Termenul specificat la alin.(1) este termen de prescripție.

(3) Persoana poate fi repusă în termenul de prescripție dacă a omis acest termen din motive justificate și a înaintat cererea de chemare în judecată în termen de 30 de zile de la data dispariției motivelor care justifică repunerea în termen.

(4) În cazul în care, concomitent cu depunerea cererii principale, nu au fost înaintate pretenții cu privire la compensarea prejudiciilor, instanța de judecată va respinge cererea pentru compensarea prejudiciilor depusă ulterior.”

Articolul 18

Forma și conținutul cererii de chemare în judecată

„(1) Cererea de chemare în judecată se întocmește cu respectarea condițiilor prevăzute la art.166 și 167 din Codul de procedură civilă.

(2) Invocând circumstanțele de fapt și de drept pe care își întemeiază pretențiile, reclamantul va mai indica:

- a) dacă informația îl vizează;
- b) dacă informația a fost răspândită de pârât;
- c) dacă informația comportă caracter defăimător;
- d) dacă informația se bazează pe fapte în esență false;
- e) dacă este sau nu persoană publică în sensul prezentei legi și dacă informația se referă la calitatea lui de persoană publică;
- f) dacă informația se referă la o chestiune de interes public;
- g) **dacă a fost respectată procedura prealabilă;**
- h) dacă informația defăimătoare a cauzat prejudicii morale și materiale și care este întinderea reală a acestor prejudicii;
- i) alte circumstanțe relevante pentru examinarea cauzei.

[...].”

11. Prevederile relevante ale Codului de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225-XV din 30 mai 2003 (republicat în M.O., 2013, nr.130-134, art. 415) sunt următoarele:

Articolul 5

Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană interesată este în drept să se adreseze în instanță judecătorească, în modul stabilit de lege, pentru a-și apăra drepturile încălcate sau contestate, libertățile și interesele legitime.

(2) Nici unei persoane nu i se poate refuza apărarea judiciară din motiv de inexistență a legislației, de imperfecțiune, coliziune sau obscuritate a legislației în vigoare.

(3) Renunțarea uneia dintre părți de a se adresa în judecată prin încheierea în prealabil a unei convenții nu are efect juridic, cu excepția cazurilor de încheiere a unei convenții de strămutare, în condițiile legii, a litigiului la judecata arbitrală.”

Articolul 166

Forma și cuprinsul cererii de chemare în judecată

„(1) Oricine pretinde un drept împotriva unei alte persoane ori are un interes pentru constatarea existenței sau inexistenței unui drept trebuie să depună în instanța competentă o cerere de chemare în judecată.

(2) În cererea de chemare în judecată se indică:

[...]

h) date despre respectarea procedurii de soluționare prealabilă a litigiului pe cale extrajudiciară **dacă** pentru un astfel de litigiu **îndeplinirea procedurii este prevăzută de lege** sau de contractul părților;

[...]”.

Articolul 167

Actele care se anexează la cererea de chemare în judecată

„(1) La cererea de chemare în judecată se anexează:

[...]

d) documentele care confirmă respectarea procedurii de soluționare prealabilă a litigiului, dacă respectarea acestei proceduri este prevăzută de lege sau de contractul părților;

[...]”.

Articolul 170

Restituirea cererii de chemare în judecată

„(1) Judecătorul restituie cererea de chemare în judecată dacă:

a) reclamantul nu a respectat procedura de soluționare prealabilă a pricinii pe calea extrajudiciară, prevăzută de lege pentru categoria respectivă de pricini sau de contractul părților;

[...]

(4) Restituirea cererii de chemare în judecată nu exclude posibilitatea adresării repetate în judecată a aceluiași reclamant, cu aceeași acțiune, împotriva aceluiași pârât, cu același obiect și aceleași temeuri dacă reclamantul a lichidat încălcările.

[...]”.

Articolul 267

Temeurile scoaterii cererii de pe rol

„Instanța judecătorească scoate cererea de pe rol în cazul în care:

a) reclamantul nu a respectat procedura, prevăzută prin lege sau prin contractul părților, de soluționare prealabilă a pricinii pe cale extrajudiciară; [...]”.

Articolul 268

Procedura și efectele scoaterii cererii de pe rol

„[...]”

(3) După înlăturarea circumstanțelor care duc la scoaterea cererii de pe rol, persoana interesată poate adresa instanței o nouă cerere, conform dispozițiilor generale.

[...]”

Articolul 347

Cuprinsul cererii

„[...]”

(3) La depunerea cererii, creditorul prezintă probe privind respectarea procedurii prealabile sesizării instanței.

[...]”

Articolul 348

Refuzul de a primi cererea

„[...]”

(2) Judecătorul refuză să primească cererea și dacă:

[...]

e) nu s-a respectat procedura prealabilă cerută de lege pentru sesizarea instanței judecătorești.

[...]”

12. Prevederile relevante ale Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950 și ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 1298-XIII din 24 iulie 1997) sunt următoarele:

Articolul 6

Dreptul la un proces echitabil

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.

[...]”

13. Prevederile relevante ale Declarației Universale a Drepturilor Omului sunt următoarele (adoptată la New York la 10 decembrie 1948 și ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 217-XII din 28 iulie 1990), sunt următoarele:

Articolul 10

„Orice persoană are dreptul, în deplină egalitate, să fie ascultată în mod echitabil și public de un tribunal independent și imparțial, care va hotărî fie asupra drepturilor și obligațiilor sale, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva ei.”

14. Prevederile relevante ale Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice (încheiat la New York la 16 decembrie 1966 și ratificat de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 217-XII din 28 iulie 1990), sunt următoarele:

Articolul 14

„1. Toți oamenii sunt egali în fața tribunalelor și curților de justiție. Orice persoană are dreptul ca litigiul în care se află să fie examinat în mod echitabil și public de către un tribunal competent, independent și imparțial, stabilit prin lege, care să decidă fie asupra temeiniciei oricărei învinuiri penale îndreptate împotriva ei, fie asupra contestațiilor privind drepturile și obligațiile sale cu caracter civil.

[...]”.

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

15. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul susține că instituirea prin Legea cu privire la libertatea de exprimare a unei proceduri prealabile obligatorii, anterior adresării în instanța de judecată, constituie o îngrădire a accesului liber la justiție.

16. Autorul menționează că în lipsa parcurgerii etapei extrajudiciare prevăzute în articolele 15, 16, 17, 18 lit. g) ale Legii cu privire la libertatea de exprimare, drepturile și interesele sale nu pot fi valorificate prin introducerea unei acțiuni.

17. Potrivit autorului excepției, prevederile contestate încalcă articolele 4, 20 și 32 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

18. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

19. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor ține de competența Curții Constituționale.

20. Curtea constată că excepția de neconstituționalitate, fiind ridicată de către avocatul Alexandru Caciur în dosarul civil nr.2-2830/15, care se află pe rolul Judecătoriei Botanica, mun. Chișinău, este formulată de subiectul abilitat cu acest drept, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, astfel cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

21. Curtea reiterează că prerogativa de a soluționa excepțiile de neconstituționalitate, cu care a fost investită prin articolul 135 alin.(1) lit. g) din Constituție, presupune stabilirea corelației dintre normele legislative și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia și de pertinența prevederilor contestate pentru soluționarea litigiului principal în instanțele de judecată.

22. Curtea constată că dispozițiile contestate vizează, în esență, problema parcurgerii obligatorii a procedurii prealabile, prevăzută de Legea cu privire la libertatea de exprimare, anterior adresării în instanța de judecată.

23. Din conținutul sesizării, Curtea observă că autorul excepției a pretins că prevederile contestate sunt contrare articolelor 4, 20 și 32 din Constituție.

24. Cu referire la pretinsa încălcare prin prevederile contestate a principiului accesului liber la justiție, Curtea reține că articolul 20 din Constituție garantează oricărei persoane dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Nici o lege nu poate îngădi accesul la justiție.

25. Prin limitele permise de art. 4 din Constituție de a aplica și interpreta dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului în concordanță cu actele internaționale la care Republica Moldova este parte, Curtea reține că, prin prisma art. 6 § 1 din Convenția Europeană, precum și prin prisma jurisprudenței Curții Europene, ***dreptul de acces la justiție poate implica limitări, inclusiv de ordin procedural, cât timp acestea sunt rezonabile și proporționale cu scopul urmărit.***

26. Curtea precizează că necesitatea asigurării accesului efectiv la justiție nu poate fi considerată însă ca reprezentând un obstacol pentru instituirea, prin lege, a unor condiții de admisibilitate pentru cei care doresc să supună cauza lor judecării instanțelor judecătorești.

27. În același context, și Curtea Europeană menționează că accesul la justiție poate fi limitat, în special prin instituirea condițiilor de admisibilitate, domeniu în care statul se bucură de o anumită marjă de apreciere. Aceste limitări trebuie să urmărească un scop legitim, asigurându-se o proporționalitate între interesul persoanei și scopul legitim urmărit (*Guérin contra Franței, 29 iulie 1998, § 37*). Totuși, limitările nu trebuie să reducă la zero esența acestui drept. Regulile de procedură au scopul de a asigura o bună administrare a justiției și, în special, a asigura securitatea raporturilor juridice, iar cei implicați în proceduri trebuie să se aștepte ca aceste reguli să fie aplicate (*Miragall Escolano ș.a. contra Spaniei, 25 ianuarie 2000, § 33*).

28. În Hotărârea nr. 14 din 15 noiembrie 2012 Curtea Constituțională a examinat instituția „procedurii prealabile” și a reținut că: „[...] prin instituirea procedurii prealabile de soluționare a litigiilor **nu s-a urmărit restrângerea accesului liber la justiție**, de care, în mod evident, cel interesat beneficiază în condițiile legii, ci exclusiv instaurarea unui climat de ordine, indispensabil, în vederea exercitării dreptului constituțional statuat de art. 20 din Constituție, prevenindu-se, astfel, abuzurile și asigurându-se protecția drepturilor și intereselor legitime ale celorlalte părți.”

29. De asemenea, Curtea a menționat că „[...] prin instituirea procedurii prealabile legiuitorul a urmărit să transpună în practică principiul celerității soluționării litigiilor dintre părți. La fel, procedura prealabilă poate constitui o rațiune de eficiență capabilă să asigure soluționarea mai rapidă a unor categorii de litigii.”

30. Potrivit concluziei Curții din aceeași hotărâre, condiționarea sesizării instanței de parcurgerea procedurii prealabile **nu poate fi calificată ca o îngrădire a accesului liber la justiție**, în accepțiunea interzisă de prevederile constituționale de referință, **atât timp cât partea interesată poate înainta în instanța judecătorească cererea de chemare în judecată.**

31. Referitor la critica de neconstituționalitate a prevederilor contestate în raport cu articolul 32 din Constituție, Curtea observă că dispozițiile contestate nu vizează dreptul la libertatea opiniei și exprimării. Prin urmare, dispozițiile constituționale consacrate în articolul 32 din Constituție nu sunt incidente în cazul dat.

32. Ținând cont de cele menționate și de faptul că instituția procedurii prealabile a constituit obiect al examinării în instanța de contencios constituțional, Curtea reține că sesizarea este neîntemeiată și nu poate fi admisă pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în temeiul articolului 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, articolelor 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale și pct. 28 lit. b) și d) din Regulamentul privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 15, 16, 17 și 18 lit. g) din Legea nr. 64 din 23 aprilie 2010 cu privire la libertatea de exprimare, ridicată de avocatul Alexandru Caciur în dosarul civil nr. 2-2830/15, pendinte la Judecătoria Botanica, mun. Chișinău.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Alexandru TĂNASE

*Chișinău, 8 iulie 2016
DCC nr. 43
Dosarul nr. 77g/2016*